

DEBRECENI
PROTESTÁNS LAP
EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KUN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Még egyszer a református napilap.

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy ennek a lapnak a felelős szerkesztőjével református hitünk, vallásunk és egyházunk minden lényegbe és életbevágó kérdésében — nemcsak a sarkalatos elvi, hanem még a gyakorlati kérdésekben is — teljesen egynek érzem és tudom magamat. Ez egyébként szerkesztőtársaknál egészen természetes is és most csak azért kívánom kifejezetten is hangsúlyozni ezt az általános harmóniát kettőnk között, hogy ezzel is jobban aláhúzzam a *református napilap konkrét kérdésében való tökéletes megegyezésünket* az általa e lap folyó évi augusztus 20-iki, meg a legutóbbi számaiban kifejtettek értelme szerint.

Ha tehát most magam is még külön hozzászólok ehhez a súlyos kérdéshez, ennek nem az a célja, hogy a felelős szerkesztővel szemben különvéleményt jelentsek be, sőt még csak nem is az a célja, hogy az ő fejtegetéseit kiegészíteni próbáljam, mert azokban *in nuce* minden meg van mondva, amit erről a kérdéstről a kettőnk álláspontján mai nap mondani lehet. A céloim pusztán csak az, hogy a tőle már elmondott vagy legalábbis megérintett gondolatok közül egyet-kettőt erősebb árnyékolással külön kiemeljek. Ezt egyúttal nyílt válasznak is kívánom tekinteni a Hit és Szolgálat mozgalmának vezetőse részéről hozzám is, igen megtisztelően, eljuttatott véleménykérő körlevélre.

1. A református vagy kálvinista politikai napilap¹ létrehozását a fejlődés egy olyan lépcsőfokának tartom, amelyre a magyar reformátuságnak egyszer föltétlenül el kell jutnia. De erre a nagyon magas fokra a jelenlegi eléggé alacsony fokról oly közbeeső lépcsőfokok vezetnek, amelyeket meggyőződésem szerint nem lehet csak úgy egyszerűen átugrani, mert ennek a legszen-

¹ Volna erős kifogásom a napilapnak akár „református“, akár (méginkább) „kálvinista“ néven való emlegetése ellen, sőt az ezen nevekhez fűződő conceptió ellen is, de erre most több okból nem terjeszkedem ki, sőt a rövidség okából magam is megmaradok a „református napilap“ elnevezés provizórikus használata mellett.

tebb lelkesültség és a leghősiesebb egyéni áldozatkészség mellett is könnyen nyaktörés lehet a vége.

Ilyen közbeeső foknak tartom én a többek között a *meglévő* egyházi, általában református időszaki sajtónk olyatén megerősítését, továbbfejlesztését és átszervezését, hogy ezáltal létrejöhessen az a most még hiányzó egységes, értékes és erőteljes magyar református közvélemény és közakarát, amelyik aztán a napilapot minden propaganda-zaj és vérizzadó erőlködés nélkül jóformán egy napról a másra, csaknem automatikusan kitermeli majd magából.

Megvallom, nemcsak az eszemmel, de a hitemmel sem vagyok képes fölélni annak a lehetőségét, hogy a magyar református közvélemény és közakarát *mai* állapotában képesek legyünk egy, a legkényesebb igényeknek is megfelelő *politikai* napilap létrehozására — akkor, amikor a meglévő egyházi időszaki sajtónk tíz-húszféle szakadva kínlódik s az egyes organumai provinciális eszmekörökből, egymás ollózásából és — lavinaként dagadó adósságaikból élnek.

Addig, amíg itt rendet, egységet és *abszolút színvonalat* nem teremtünk, még nem tettük le azt a vizsgálatot, amely a napilap felsőbb iskolájára képesíthetne bennünket. Addig, amíg nem lett egy kitűnő református hetilapunk, amely koncentráltan és egységes vezetés alatt végzi mindazt a munkát, amelyet most iszonyú vétkes erőpazarlással végez (és hogyan végez!) tíz-húsz kerületi és gyülekezeti stb. lap — addig nincs megfelelő garanciánk arra, hogy egy napilapnak a sokkal nagyobb ügyét a sajtónk útján sikeresen elő tudjuk készíteni.

Hogy ez az egységes lap milyen legyen: annak bővebb kifejtése nélkül egyszerűen utalok akár a holland Heraut, akár a skót Record, akár az amerikai Reformed Church Messenger, akár a német Reformierte Kirchenzeitung, illetőleg Reformiertes Wochenblatt példájára.

2. Egy ilyen egységes magyar református sajtóorganum volna hivatva kialakítani a ma még hiányzó egységes, értékes és erőteljes magyar református közvéleményt és közakarátot — *politikai* tekintetben is.

Tessék csak komolyan végiggondolni azt, hogy ma mit tart kálvinizmusnak és a kálvinista világnézet alapján követendő politikai irány-
nak

a) az 1825—1893 között kialakult magyar liberális szellemében felnövekedett és dolgozott akármelyik lelkészi vagy nem lelkészi vezetőemberünk ;

b) az agrárkonzervativizmus valamelyik tiszteletreméltó képviselője és hangadója ;

c) egy meggyőződéses oktobrista-radikális ;

d) egy épp oly meggyőződéses fajvédő ;

e) egy „aranyközépútas” egységspárti ;

f) a Kuyper-iskola valamelyik adeptusa ;
és így tovább még vagy öt-tízféle változatban. Lehet-e arra káros illuzók nélkül számítani, hogy mindezeket egy politikai napilap fogja majd hozni egységes nevezőre ? Egy olyan politikai napilap, amelyik szükségképpen vagy az egyikhez fog szegődni e sokféle irány közül és akkor maga ellen zudítja valamennyi többit ; — vagy örökösen vacillálni és foszforeszkálni fog közöttük ide-oda, és akkor valamennyinek a becsülését elveszíti, még mielőtt megnyerné ; — vagy végül a Magyarországon követendő kálvinista politikának egy egészen új genialis szintetikus fogalmazásával fog előállani, de akkor meg legföljebb csak évek megfeszített munkájával tudja megszerezni magának azt a támogató többségi tábor, amelyikre pedig a dolgokat reálisan mérlegelve, már a reményteljes elindulásához szüksége volna.

Itt tehát a lelkek előkészítésének és egységesítésének egy akkora munkájára van még szükség, amely évek körütekintő, szívós és áldozatkész fáradozását igényli. Ennek a munkának is a legalkalmasabb organuma lehetne egy igen magas színvonalú és elvi magaslaton politikai kérdésekkel is foglalkozó (centradiktórius fejtegetéseknek is helyet adó) egységes református hetilap.

3. Hát vajjon abban, ami a politikai egységrejutásnak is legmélyebben fekvő alapföltetele : a lelki élet alapvető kérdéseiben, a hit, a vallás, a hitvallás és az egyház dolgaiban ugyan egységes-e már a magyar reformátusság ?

Ha egységes volna, nem lett volna szükség többek között a Hit és Szolgálat mozgalmának a föllépésére sem. Talán szabad is emlékeztetnünk arra, hogy ezt az Isten Lelkétől megindított mozgalmat a mi lapunk milyen nagy örömmel üdvözölte — s talán a tolakodó kegyeskedés látszata nélkül szabad-e helyt kijelenteni azt is, hogy ez a mozgalom és annak vezérmunkásai alulírottnak legforróbb és legállandóbb testvéri imádságaiba vannak befoglalva. És így talán a félreértetés veszedelme nélkül szabad egész tisztelettel és barátsággal megkérdeznünk a Hit és Szolgálat vezetőitől : gondolják-e, hogy a magyar reformátusság lelki fölébresztése, vallási és egyházi öntudatának megszilárdítása és egységesítése terén nem egészen két esztendő alatt már olyan eredményeket értek el, amelyek szí-

lárd fundamentumául szolgálhatnak egy olyan merész felépítménynek, aminő a református alapon való politizálás és a református napilap?

Higyjék meg, én leszek az első, aki — nem ugyan érvekkel (amelyek ennek a kérdésnek a tárgyalásánál semmit sem érnek) hanem — *tényekkel* boldogan és megszegyenülten meggyőzetni engedem magamat arról, amit még most nem látok és nem is hiszek : hogy t. i. már igenis *vannak* ilyen eredmények.

De addig, amíg ez megtörténne, nagyon kérem, vegyék a lelkükre egy legkisebb, de legszeretőbb testvérüktől ezt a néhány, halálos szorongás között és álmatlan éjszakákon elgondolt igen komoly szót — a már fentebb elmondottakat és még ezt a pár következőt :

A Hit és Szolgálat ügyét *a mai helyzetben* közvetlenül kapcsolni egy politikai napilap létesítésének ügyével : annyi, mint hatra-vakra kocára vetni mindazt, amit ez a drága mozgalom két esztendő óta épített.

Úgy állítani be a dolgot, hogy, „ha mi meg nem csináljuk a református napilapot, más érdekeltségek már ugrásra készen állanak, hogy megcsinálják” — annyi, mint egy felelőtlen ballépést egy nagyon is felelős ballépéssel megelőzni (jobbanmondva : *akarni* megelőzni).

És úgy beszélni és gondolkozni, hogy „mi belepusztulhatunk, de ennek az ügynek megbukni nem szabad stb.” — annyi, mint áldozatul esni egy, az Isten gyermekeinek világában idegen *romantika* kísértésének (amely, elismerem, mindig a tiszta, hősies és imádkozó lelkek kísértése). Hiszen ki ne látná, hogy az *ilyen* ügyeknél sohasem arról van szó, hogy X vagy Y testvérünk testileg és lelkileg felörlődik-e az ügy szolgálatában, hanem arról, hogy *sikerül-e vagy nem sikerül maga az ügy*. És hogyha *nem* sikerül : a legnemesebb és legáldozatosabb szíveknek érette elfolyt vére sem fogja tisztábbra moshatni azt a rettentő erkölcsi vereséget, amely a kudarc folytán elsősorban magát az ügyet fogja érni, másodsorban egész magyar reformátusságunkat.

*

Utolsó szavam azonban csak ez lehet : *könyörögve kérem az Istent, hogy ne az én testvéreim reménységét hazudtolja és szégyenítse meg, hanem az én aggályaimat.*

R. I.

A yorki székesegyház.

1300 év után.

Péter-Pál napján és egész nyolcadán át York városa páratlan pompával és fényvel olyan eseménynek ülte meg az emlékezetét, mely határkövet jelent az angol nép és a kereszténység történetében. Edwinnek, Northumbria királyának fővárosában a yorki székesegyház, Szt. Péter-temploma, Észak-Angliának anyagyeháza, a protestáns világ egyik legnagyobb istenháza, alapításának 13-ik évszázadát ünnepelte. Annak az igénytelen fatemplomká-

nak a története, melyet Edwin 627-ben emelt s amely idővel a jelenlegi világhírű dómmá fejlődött, — visszanyul a keresztyén hit kezdetéig Britannia-szigetén.

Azok a fehérarcú, szöghajú rabszolgafiúk, akiknek szépsége Rómában bámulatra ragadta a patricius és szerzetes Gergelyt, angelnek (az angolszászok angeln törzseből) voltak és mivel angyalai ábrázatuk volt, a mennyei angyalok örökségének részeseivé kellett tenni őket. Meg kellett őket szabadítani Isten haragjától — de ira Dei —, mivel Deira tartományból, a pogány Northumbria déli részéből jöttek. Vagyis yorkshire-i fiúk voltak.

Attól a pillanattól fogva, hogy a nagy hitterítő meglátta őket, legforróbb vágya volt Angliának megtérítése. Ő maga személyesen akarta e műnek szentelni magát, de a római nép, melynek ő volt a prefektusa, visszatartotta őt, s amikor II. Pelagius pápa meghalt, akarata ellenére ő lett az utódja. „Gergely Atyánk” — így folytatja az angol krónika — nem késett kiküldeni Augustinust, hogy kezdje meg az istenes munkát. Később, amikor Augustinus a szigetlakók megtérítésének nehéz munkájához segítséget kért, Gergely körülbelül 601-ben négy missionáriust küldött neki. — A levelek közt, melyeket a férfiak magukkal hoztak, volt egy, melyben a pápa Augustinust Deira fővárosának, Yorknak a számára egy püspöknek a felszentelésére utasította. De Yorknak 20 évnél tovább kellett püspök után várnia.

Edwint, Northumbria törvényes királyát, ellenséges szomszédai megfosztották országától, kénytelen volt tartományról tartományra menekülni. Redwaldnak, East-Anglia királyának udvarában kétségbeesése a tetőpontra hágott, amidőn látta, hogy a vendégszeretet leple alatt a király hamis játékot űz vele. — A kétségbeesés ezen órájában egy idegen férfiú, akire véletlenül rábukkant, erősítette meg őt, sikert ígért s egy jelvényt adott át neki. — A legenda az idegenben Paulinust véli felismerni, a római Szt. András kolostor szerzetesét, a pápa által küldött négy misszionárius egyikét. Paulinus hittérítői munkájának legnagyobb részét Kentben végezte. Innen indult 625-ben Yorkshireba igen kényes küldetésben. Edwin ugyanis visszanyerte királyságát. Még csak 40 éves özvegyember lévén, hitvestársát óhajtott volna birni. Megkérte egy keresztyén hercegnőnek, Ethelburgának, az Augustinus által megtérített Ethelbert kenti király leányának a kezét. Ethelburga fivére, az uralkodó király, csak úgy egyezett bele a pogány Edwinnel való házasságba, ha nővére és kísérete szabadon gyakorolhatja keresztyén hitét. Edwin elfogadta a feltételeket és az imént püspökké szentelt Paulinus északra küldetett, mint Ethelburga lelki vezére.

Ezen távoli idők történetét nagyobbbrészt lázongások és véres harcok töltik ki. Ezzel szemben a krónikák és a legendák csak három

yorkshirei történeti alakról festenek örvendétes képet. Paulinus, az első yorki püspök, a fáradhatatlan munkás és hitszónok ezen rideg északi udvarnál. Ethelburga, kit gyöngédsége és szeretetreméltósága miatt családja és népe „Tatta“-nak (a „Drága“) nevez. És Edwin, a hatalmas király és bölcs kormányzó, ki békét és biztonságot teremt országában. Megtartja a kenti királynak adott szavát, de nem siet a keresztyén vallás felvételével. Mintegy két év mult el azóta, Paulinus minden buzdítása mintha kárba veszett volna. Ekkor a püspök észébe juttatja a jelvényt, melyet kétségbeesése óráján adott neki. Végre arra határozza el magát a király, hogy tanácsot ül az ország nagyjával. Ez az az örökké emlékezetes goodmanhami gyűlés, mely a keresztyén vallás mellett döntött. Fatemplomot emelnek Yorkban, azon a helyen, mely valószínűleg a régi nagy római városnak, Ebszacumnak volt a központja. Itt készítik elő Edwint és családját, köztük Hildát, a híres coithby-i apátság alapítóját, a keresztségre és a fatemplom belsejében levő kútnál 627 húsvétján keresztelik meg őket.

A yorki székesegyház kriptájában van egy gödör, most ki van száradva, a századok hagyománya ezt jelöli meg ama kútnak, ahol Edwin megkereszteltetett. Sem Canterbury, de még Glastonbury sem tud régibb emléket felmutatni Anglia megtérésének idejéből. A kicsiny fatemplom körül, melyet oratoriumnak tartottak meg, Edwin kőtemplomot kezdett építeni, Paulinus sugalmazására valószínűleg bazilika formájára. A keresztyén hit szépen terjedt, jólét és béke honolt az országban. Ez felköltötte Edwin pogány szomszédainak irigységét, kik egyesült hadakkal támadtak reá és a hatfieldi csatában, Doncaster közelében megölték őt. York a rettenetes Cadwallának, a gyoreddi királynak, egy névszerinti keresztyénnek a hatalmába került. A királyné fiatal gyermekeivel szülőházájába menekült. Velük együtt menekült Paulinus is és a néhány év óta üres rochesteri széket foglalta el. Mennyire ámulhatott el Paulinus, midőn itt kapta meg a pápától a palliumot, mint York első érseke!?

Innen kezdve a keresztyénség története Deirában s vele együtt a yorki széknél és a kathedrálisnak története a szakadatlan pártviszályok és hadakozások miatt oly homályos és kuszált, mint Anglia egyéb részeinek a története ezekben a napokban. Egy évvel Edwin halála után unokaöccse, Oswald, legyőzte Cadwallát és visszaszerezte nagybátyja királyságát. Befejezte Yorkban az Edwin által megkezdett templom építését. Aidant tette meg püspöknek, de nem yorki, hanem lindesfarnei püspöknek. Csak mintegy 30 évvel később került vissza a northumbriai Wilfriddel a püspöki szék Yorkba. Ez a rendkívüli akaraterevével megáldott egyházfő nemcsak sikeresen küzdött érseki székének jogaiért, hanem helyreállította a VII. század végén Edwin és Oswald templomát is, mely

most romokban hevert. Nemsokára utána következett Egbert érsek, Northumbria királyának fivére, a híres könyvtárnak és iskolának (most Szt. Péter-iskola) megalapítója, ahol a híres Alcuinus tanult és tanított. Alcuinusból tudjuk, hogy Albert érsek alatt egy nagy és fényes templomot emeltek Yorkban. Hogy a régi katedrálisnak újraépítéséről van-e itt szó, a 741. évi tűzvésznek esett-e áldozatul a régi katedrális, erre nézve a szakértők még nincsenek egységes véleményen.

Tisztább képet nyerünk a XI. századból, miután Hódító Vilmos a rakoncátlan északi törzset megfékezte. Thomas de Bayeux, Vilmos féltestvérének, Odónak a káplánja jutott a yorki érseki székre, aki helyreállította a könyvtárt, az iskolát és a katedrális, vagy helyesebben új katedrális épített a réginek a helyén. Akárhogy is áll a dolog, az bizonyos, hogy a mostani yorki katedrálisnak az alapterve Thomastól származik. Ezzel meg is szűnt a székesegyház történetének eposzi korszaka, — melynek hősei szent püspökök és szent királyok voltak, ezentúl további építkezéseknek, lebontásoknak, helyreállításoknak és díszítéseknek a kora következik. A XII. században Roger érsek átmeneti stílusban nagyobb kórossal és kriptával helyettesíti Thomas norman kórusát és kriptáját. A XIII. század elején Walter Gray érsek korai angol stílusban a déli kereszthajót építette fel és közvetlenül utána John Romanus kincstáros megkezdte az északi kereszthajót, mely a világhírű „Fire Sisters“ (öt nővér) ablakot magában foglalja. Fia, Romanus érsek a XIII. század legvégén letette a dekoratív (ékes) stílusban épült hajónak az alapkövét. Maga az építés 50 évet vett igénybe. A műértők ítélete szerint az egyetlen körülmény, mely az összharmonia szempontjából némileg zavarólag hat, az, hogy a Romanus-féle hajó két öblözettel rövidebben ütött ki. A XIV. század második felében, amikor a perpendikularis (függőleges vonalú) stílus jött divatba, épült a jelenlegi kórus. Sorrendben előbb az áttört művü központi torony (lantern torver), mely Angliának leghatalmasabb és 213 láb magas tornya, azután a két nyugati torony a XV. századnak az alkotásai. A yorki székesegyházon tehát a norman stílus csak kis mértékben lehet fel, de az angol gót stílusnak mind a három fajtája az összes angol műemlékek közt itt látható legtisztább formájában.

A yorki székesegyház legnagyobb dicsőségét azonban festett üvegablakai teszik. — A yorkiak kegyeletének, az üvegfestők mesteri tudásának, a gyöngéd gondozásnak köszönhető, hogy tűzvészek, viharok, háborúk és javítások ellenére ezek a mérhetetlen értékű kincsek mind a mai napig sértetlenül maradtak ránk. Képvisele van itt a XII. századbeli, a korai angol, a dekoratív és a perpendikularis üvegfestészet, valamennyi a maga legtisztább formájában. A nyugati ablak renováltatott, de az eredeti

üveget tartalmazza. Hogy milyen óriási terület tesznek ki ezek az üvegfestmények, elgondolható abból, hogy a keleti ablak egymaga egy laron-tennis tér nagyságával bír (75×32 láb), második az egész világon.

Mindaz, amit elmondottunk, hirdetője nemcsak a csodás szépségnek, hanem egyúttal a keresztyén hitnek és az ő történetének is Észak-Angliában. York városa bizonyos történeti önérzettel emlegeti, hogy két római imperátor, Severus és I. Constantius haltak meg falai között, de székesegyháza sokkal nagyobb dicsőséget hirdet világgá, azt, hogy Paulinus és Ethelberga elvitték a keresztyén hitet egy barbár és erőszakos országba, mely most a keresztyén civilizációnak és a keresztyén ideáloknak a hona!

Dr. Novák József.

Iskola

Kerekes Ferenc pedagógiai levelei.

(Folytatás.)

Itt jön aztán egy nagyon érdekes részlet, *levelei értékéről*, mely fontos lehet ránk nézve akkor is, ha misszili levelekről van szó, mert látjuk: hogyan ítélték Kerekes pedagógiai munkásáról jól tájékozott egykorúak; jelentős akkor is, ha Zgori Mikes Kelemen esetével állunk szemben. Elvegre nagyműveltségű, s hozzá nevelkedésénél körülményeinél szerény igényű férfi maga tudhatja legjobban megítélni munkássága sajátos, másétől elütő jellegét, értékét. (Nem hiába kérnek a tudós társaságok is maguktól a szerzőktől jellemzést műveik értékéről.) Így szól a Kerekes nyilatkozata szóról-szóra:

„Kend erről (t. i. levelezéséről) édes öcsém, igen kedvezően ítélt. Azt írja kend, hogy *Schillernek se vette volna kend elő a legremekebb darabját is, míg levele mibe tartott*. Én azt elhiszem, édes öcsém, Schillerben egy dolog sincs, ami most kendet úgy intressálná, mint ez... Nem vagyok én édes öcsém, azok közül az alattom s kevélyek közül való kik épen az által akarják magasztalni elméjüket, hogy a maguk munkáját, ha szinte csak remeknek elismerik is, ócsárolják, mert ezt egy gradussal még rútabbnak tartom, mintha valaki a maga munkáját nyilván dicsérené.

Ime, hát megmondtam kendnek igazán, mit tartok ezen munkáról, ha ugyan munkának lehet nevezni. Azt nem tagadom, hogy *topasztulás és okoskodás ebben van elég, van olyan is sok, ami tulajdon és eredeti*. De ami a kidolgozást illeti: ebben talán egy vagy két darabot kivéven, semmi jó rend nincs. Másodszor nincs benne egyenlőség, néhol igen is fellengős, másutt nagyon is alacsony a beszéd benne; néhol könnyen folyó, máutt darabos és tekervényes és különb-különféle Launékkal van írva. Harmadszor nincs benne praecizió, hanem igen bőbeszédű, és sok fecsegéssel van írva, ami sokkal könnyebb, mint praecise írni.

Negyedik hiba lehet az, hogy létségekívül ebből sok fontos dolog kimaradhatott még, ami eszembe nem jutott, valamint megfordítva, megeshetik az is, hogy némely dolgokat talán akaratom ellen is több ízben is előhoztam, nem jutván eszembe a sok közt, hogy már említettem. Ötödiknek tehetem azt, hogy utóbbi leveleimben néhol elméláztam magamat, és ámbár a kendtek körülállásait nem tudván, magam sem tudom, micsoda személyt vettem fel, akinek képében bezeltem, mégis néha olyat is odazavartam, ami éppen csak engemet illet stb. De mindezekben, édes öcsém, mentségemre szolgál nékem a körülállás, az idő rövidsége, és az indulatok, amelyekről hanyattatom. Csak megvallom öcsém, nem viszem el a lelkemen, hogy szidtam is én kendet eleintén, mint a bokrot. Tudom én, hogy nem haragszik kend azért meg én reám: mert azt is jóindulatból cselekedtem a közjó mellett való buzgóságból. Azt gondoltam, nem jól üt ki. De már most szeretem kendet. Hanem van még ebben az én munkámban egy botránkozató hiba, t. i. az egysz külsője. A fakó tinta, az elhányt-vevett írás, az accentusoknak és megkülönböztető jegyeknek felraká ában való nagy negligencia, az egyenetlen és inconstans orthographia: meg, hogy én Magyar Professor létemre csak szeltire szórom a deák és más idegen szokat beszédembe stb. De kend mindenkéért nékem tartozik megengedni ex officio, mert kend mindezeket maga sem csinálja különben egy filérrel is. Hanem Szentgyörgyi úr, öcsém, Szentgyörgyi úr! Az az írásában oly csinos és pontos ember és oly tiszta magyar, ő hogy engedhet meg, nekem ezért a negligentiáért? Én menteni sem tudom magamat. A ténám olyan, amilyet a patikából kapok, mert marom restelek csinálni ilyen intermalis helyen. Ámbár, öcsém hiszen jó mentség lesz ez, hogy eszmadjának jó eszmadját, chemdeusnak jó tentáját ki látott valaha. A pennával addig írok eggyel, míg csak lehet, né, öcsém, ez a legutolsó magyar tollam, amellyel most írok, már ezután ezt is pénzen kell vennem. De csak-hogy ezeket a dolgokat még magyar tollal leírhattam öcém. *Talán annak is volt valami ereje.* De hát a többi hibákat, hogy mentsem? Bizony, öcsém semmi jobb mentséget nem találhatok ennél, hogy csak ad hominem írtam. Attól feltem, hogy kend el sem tudja olvasni, ha jól lenne. Mentsem ki hát kend engemet evvel, de kimentsem ám kend és evvel mentsem ki Szentgyörgyi úr előtt. Majd meg tudom kimentetté kend. Hanem csakugyan az orthographiára nézve mondhatok egy más mentséget is, t. i. ezt, hogy nekünk, magyaroknak tulajdonképpen még nincsen orthographiánk. Vannak nekem erről is annyi jegyzéseim összeveirva már, hogy alkalmasint egy egész lenne belőle és, ha a magyarok az én orthographiamat, melynek helyes és hasznos voltát világosan meg tudnám mutogatni, bevennék, ami pedig könnyen megeshetne úgy reményem, hogy talán a világon egy-egy nyelvnek sem lenne olyan eggyü és állandó (constans) orthographiája, mint a mi nyelvünknek. De hijában, azt ami új, nem könnyen veszik be, ha jó és helyes is. Most, édes öcsém, csókolom kendet százszor, nemkülön-

ben Szentgyörgyi urat is kedveseivel együtt. T Sárvári és Dobrossi urakat különösen tisztelem és vagyok s maradok kendnek, édes öcsém . . .

holtig hű barátja.

K. F. mk.

Nem akartam kiemelni eredeti helyéről e sorokat, ha már levelek szerint kell haladnunk. Majd végül a jelemzésnél fogjuk fölhasználni értékes önvallomásait.

Ezután következnek a felsőbb akadémiai jellegű tanulmányokra vonatkozó, szinte tudományos rendszerességű és alaposágú fejtegetések, kelet és minden egyéb levéljelző járulék nélkül: valóban, értekezés hatású tesz az emberre. Előre bocsátja a helyzetrajzot, aztán bírál, majd új tervét terjeszti elő.

Első tehát:

A mostani debreceni tudományos systemáról való elmélkedés.

Hivatalos pontossággal, szóról-szóra közli kiindulásul az 1815. november 9—10-iki egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyve 127. §-ának „kiíródott cikkelyét.” (Igy vezették be a notaniusok a jegyzőkönyvi kivonatokat.) Lényege: A superintendentia szükségesnek látván a reformokat, a tan szabadság megszüntetésért, a publicusok idejének rövidítését, a következő rendszert állapította meg.

Első esztendő:

Praeses alatt.

Togatusok:

1. Theologia Dogmatica és Polemica.
2. Pura Mathematica.
3. Görög Grammat. Cebes, Isocrat. Pythag.

aramy v.
4. Hasse, Deák írók Élete, De orat. 3 dik Libr. Ars Poet.

Nem togatusok:

Mint a togatusok.

(Nagykörös.) (Folytatjuk.) Dr. Törös László.

Irodalom

Akié a Fiú, azé az élet. Evangéliumi beszédek. Írta: Sallay István pécsi vt. lelkész. — A szerző kiadása. 1927. Ára 2 pengő 40 fill. 109 oldal.

Nem vagyunk barátai a predikációs köteteknek. Először azért, mert sokan egyszerűen csak hiúságból adják közre, inkább kevésbé, mint többé értékes prédikációikat, csupán azért, hogy az ő nevük is rajta legyen már egy könyvön. Másodszor azért, mert sokaknak a lustaságát táplálja, mivel e kötetekből könnyen és hamar el lehet készülni a beszédre. Harmadszor, ezen könyvek létezése miatt abban az illúzióban ringatjuk magunkat, hogy „elég” szép egyházi irodalmunk van és nem törekszünk

nagyobb koncepciójú és alaposabb tudományos készültséggel írott művek produkálására.

Ezzel azonban nem állítom, hogy egyáltalában nincs szükség predikációk összefűzésére és kiadására, föltéve, ha azok igen jók. Theológusoknak és kezdő lelkészeknek tanulásra és önállóságra szoktatás céljából és a hívek lelkiépítésének céljára igen alkalmas lehet akár személyes nexusban vannak az illető lelkésszel, akár kizárólag a beszédek tárgyi értéke vonzza őket.

Azt hisszük, hogy jelen szerző munkáját érdemes volt kiadni. Legfőbb érdeme az őszinteség és az építeni akarás. Erősebb szerkezetet sokszor nem lát szükségesnek, részekre osztás sem sok helyen van, de azért a beszédek egységesek. Nem is hosszúak, amit mutat az is, hogy a 109 oldalon 19 beszéd van. Ez is érdeme. — A reális élet vázolásában és alkalmazásában van a fő ereje. Néha ugyan előfordul, hogy egészen eltérő textusokhoz ugyanazt a milió festést adja. A képei igen találóak és modernek; sohasem esztétikai hatásra, hanem építésre törekszik velük. Ritka eset, hogy kissé mesterkelt vagy páthosza érzélgős volna. Eredeti meglátásai vannak, mint annak, aki mély lelki élményeken ment át. Megtérést és megszentelődést prédikál. Stilusa emelkedett. A filozófiával nem sokat törődik, de igaz életbölességgel ír e vergődő kornak, amelynek nem tetszetős elméletekre, de az egyszerű és becsületes igazságra és kenyérre van szüksége. Bátran és szívesen ajánlhatjuk mindenkinek, aki épülni és építeni akar.

D. S.

Különfelek

December 6-án a Kormányzó úr nevenapja alkalmából a Nagytemplomban d. e. 10 órakor hálaadó istentisztelet volt, melyre az összes felekezetek, hatóságok, katonaság képviselői megjelentek. Az istentiszteletet dr. Baltazár Dezső püspök végezte.

Az I. paróchiális kör karácsonyi vásárának megnyitása december 3-án, délután 3 órakor történt, a Leány uccai elemi iskolában. A tanítói vegyeskar éneke után dr. Révész Imre lelkipásztor tartott megnyitó beszédet. A karácsonyi vásár rendkívül nagy érdeklődésnek örvendett, úgy, hogy az eredmény a váradalomnak teljes mértékben megfelelt. A karácsonyi vásár jövedelme az I. paróchiális kör szegényeinek karácsonyi megajándékozására fordítatik.

A kollégiumi Kántus december hó 6-án, d. u. 5 órakor a Kollégium dísztermében boldog emlékezetű Jámbor Ferenc kegyes alapító emlékezetére évfordulati ünnepélyt rendezett. A Kántus gyászéneke után dr. Erdős Károly lelkész-

képzőintézeti igazgató tartott megnyitó beszédet. Az emlékünnepeken szólót énekelt Timári Mária Szigethy Gyula főiskolai énektanár zongorakísérete mellett. Szavalt Farkas Pál IV. é. hhallgató. Indulót játszott a református főgimnázium zenekara. Felolvastak Solymosi József szénior és Dezső László IV. é. hh. A Kántus igen szép siker mellett négy énekszámmal szerepelt Szigethy Gyula főiskolai énektanár vezetése alatt.

Lelkészcseréltetés. A mihályházi református gyülekezet Horváth Lajos csetényi s.-lelkészt hívta meg pásztorául. Az új lelkészt december 4-én iktatta be Jakab Áron esperes.

A debreceni református úriasszonyok a Kálvinista Templomegyesület karácsonyi szegénysegélyezése javára dec. 4-én d. u. 6 órakor a Bikaszálló üvegtermében jól sikerült tea-délutánt rendezett. Dr. Sallay Lajos bevezető szavai után Hortobágyi nótákat énekelt Juhász N., a Csokonai-színház művésze, Thurócu L. zongorakísérete mellett. Magyar dalokat énekelte a kollégiumi Kántus. Zongora és gordonka duettet adtak elő Müller Edith és Müller Erzsike. — Humoros verseiből szavalt Solymosi József szénior. Vig novellát olvasott fel Jámbor Lajos tanító. Énekelt a Templomegyesület Vegyeskara. A program végén pedig 12 magyar ruhás ifjú pár mutatott be magyar táncokat.

Vallásos estély volt az Ispotály-templomban december 4-én d. u. 5 órakor. Bibliát olvasott és imádkozott Mezey Béla vallástanító lelkész. Prédikált Nagy Sándor segédlelkész. Énekelt Úry Lajos tanító. Felolvasást tartott Felker János lelkész. Ezekon kívül szavalatok és zene-számok is hangzottak el, Istenhez emelve a lelkeket.

Az Árpád-téri paróchiális körben a hívek között mozgalom indult meg, hogy a csapókereti imaházban harmónium állíttassék be. Az anyagi erőt gyűjtés és adakozás útján kívánják előteremtetni. A nemes törekvés szép eredménnyel folyik.

Cserkész-fogadalomtétel. A 231. sz. „Méliusz cserkészcsapat dec. 3—4. napjain, fogadalomtétele alkalmából ünnepséget rendezett. Dec. hó 3-án a „Dóczy“ leánynevelőintézet dísztermében, december 4-én pedig a vaggongyár dísztermében volt házi estély. A kedves és ügyes estélyeken Uray Sándor lelkész tartott beszédet. A fogadalomtétel vasárnap délelőtt 10 órakor ment végbe, amikor Muraközy Gyula kecskeméti lelkész prédikált. — A debreceni 49. L. sz. „Tisza Ilona“ leány-cserkészcsapat december 4-én, délután 3 órakor kilenc új leányt avatott fel cserkészsé az Ispotály-templomban kedves, szép ünnepség keretében. Beszédet tartott ez alkalommal Nagy István belmissziói lelkész.

Lelkészcseréltetés. A debreceni református lelkésztisztület december hó 5-én, d. u. 6 órakor

KUN JÓZSEF keszműves és műköszörű; Debrecen, Széchenyi-utca 1. sz.

tartotta rendes havi értekezletét. Bibliát magyarázott Uray Sándor lelkész, moderátor. Előadást tartott dr. Dancsházy Sándor v. t. lelkész „A férfiak pasztorálása” címmel.

A miskolci Kálvin-Szövetség december 8-án jólsikerült szeretet-vendégséget rendezett a szegények felsegélyezése céljára.

Hajdúnánáson vallásos-délután volt a református templomban. Prédikált Kolozsváry Kiss László debreceni lelképásztor, Baja Mihály debreceni lelképásztor pedig költeményeiből olvasott fel.

Karácsonyfa-vásár. A Templomegyesület Szegénysegélyző szakosztálya a karácsonyi nagy ünnepek előtt az idén is foglalkozik a szeretet ünnepének kedves szimboliuma, a karácsonyfa árusításával. Kéri a Templomegyesület a Debrecen közelében lakó lelkészeket, hogy legyenek a nemes vállalkozásban segítőtársai azzal, hogy részint a maguk fenyőfaszükségletét itt szerezzék be, valamint egyházuk tagjait, ismerőseiket, rokonaikat buzdítsák, a helységükben levő fenyőfaárusok figyelmét pedig hívják fel a vállalkozásra, hogy a szegények felsegítésére kezdett nemes törekvés minél nagyobb erkölcsi és anyagi sikerrel járjon, általa a Templomegyesület vállalkozási és szociális munkássága gazdagodjék. A fenyőfákat a Kollégium udvarán, a Városház uccán és a Kossuth uccai piacon árusítja az Egyesület. Megrendelések nagyobb tételben a Központi lelkészi hivatal útján eszközölhetők (Kálvintér 17. sz.). Szeretettel hívjuk fel lapunk olvasóit a Templomegyesület nemes és támogatót érdemlő vállalkozására.

Vámosatyába (Bereg) káplánt azonnal elfogadnék, 80 pengő havi fizetés és teljes ellátás mellett. **Balogh Sándor**, református lelkész.

Egy, teljesen jókarban levő **toronyóra** jutányos áron eladó. Cím a kiadó hivatalban.

Csere. A Balaton mellett, csodaszép és egészséges kultúrvidéken, vas- és műutak sűrű hálózatában fekvő paróchiát elcserélném hasonló jövedelmű (középköls városi vagy ilyen

szomszédságában levő) lelkészi állással. Javaldalmam új, modern lakáson kívül : 1. Egyháztól díjlevélváltás fejében a békebeli 2500 ak. adósegélynek = 2900 pengőnek kétharmada = 1933 pengő. 2. Kongrua egész évre 1297 P. 3. 33 hold prima szántó, 8 hold prima rét a falu alatt. Évi bére 100 q búza. 4. Egy hold régi szőlő, kétharmada terem. 5. A teljes lelkészi nyugdíjintézeti járulékot és a lelkészi birtok minden adóját az egyház fizeti. 6. Tizenhat darab — bérbeadható — marhalegeltetési jog. Cím: megfelelő bélyeg mellett e lap kiadóhivatalában.

A szerkesztésért és kiadásért felelős a laptulajdonos:
Dr. KUN BÉLA.

Szántó József
Hódmezővásárhelyi szabómester
debreceni helyettese
TÓTH JÓZSEF
elsőrendű angol úriszabósága
Burgundia-utca 12. szám.

Hozott szövetekből is
elsőrendű munkák
**biztos, szép, divatos
szabással**
méltányos áráért készülnek.

„DANKÓ” Temetkezési Vállalat

(Tulajdonos: EKLI JÓZSEF.)

DEBRECEN,
KOSSUTH-U. 6. SZÁM.

Telefon: nappal 322.

Telefon: éjjel 66. sz.

M. kir. Tisza István tudományegyetemi klinikák, Állami gyermekmenhely, Honvédkórház, Református árpoda, Debrecen szabad királyi város szalítója.

TELEP ÉS KOPORSÓGYÁR: DOMB-UTCA 16. SZ.,
hol éjjel is a gyászoló közönség rendelkezésére állunk.

Olcsó árák. ♦ Szolid kiszolgálás. ♦ Előnyös fizetési feltételek. ♦ Teme éseket vidéken is vállalunk.

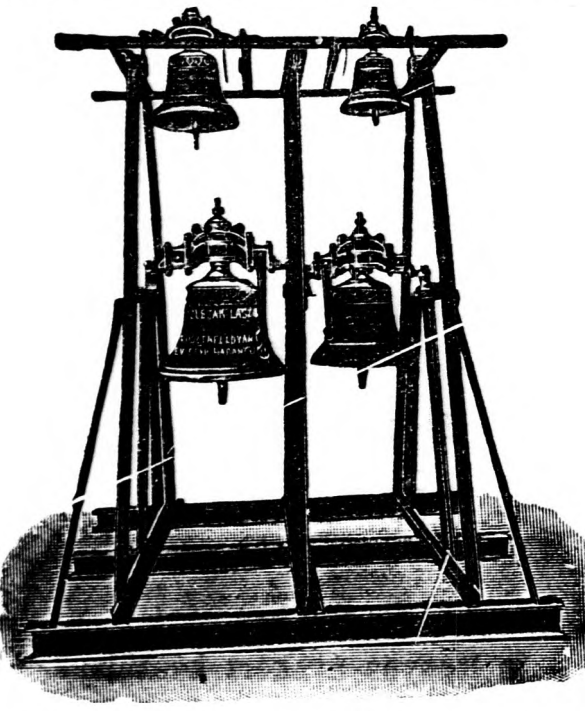

Debreczeni István
órás-mester
Debrecen, Péterfia-u. 8.

Speciális órák javítása
Mindennemű órák raktára.

Az 1906. évi debreceni iparkiallításán díszoklevéllel, a budapesti és székesfehérvári orsz. kiállításán aranyéremmel kitüntetve.

SZLEZÁK LÁSZLÓ
harang-ércöntőde, harangfelszerelés és haranglábgyártás
BUDAPEST, VI, FRANGEPÁN-UTCA 77. SZ.
(Saját hazában). A nyugati pályaudvartól induló BUR vasúti „ÓR HÁZ” megállóhely A) B) C) J) kocsikkal. Telefon: Lipót 913-53

Az 1900. évi párisi világ, 1921. és 1923. évi vasvári kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kisműipari tárlaton 1. m. kir. kormány által díszoklevéllel, az 1927. évi budapesti, székesfehérvári és szentesi kiállításokon a nagy aranyéremmel kitüntetve. — Számos egyházi elismerőlevél.

SESZTINA LAJOS
vasnagykereskedése
Debrecen.
Alapította 1819-ben Sesztina János.

A háztartás, mezőgazdaság és ipar körébe vágó
összes vasárú
állandó nagy raktára.
Telefon 6.

Legszebb Karácsonyi és Újévi ajándék a ZSOLTÁR. Rendkívül leszállított árak!!!

32° alakú DÍSSZSOLTÁROK.

Párnázott díszvász. nkötes, dombor. prezeléssel, arany-metszéssel	10.30
Celluloid, csontkő és, fehér, fekete, fekete-márvány, barnamárvány, kémmorot, faharna és színes gyöngyhazutanzat, közepén aranyozott kehellyel, ar. ny. metszessel	8.—
Ugyanaz, kapoccsal	8.60
Celluloid csontkő és, fehér és fekete színben, közepén aranyozott kehellyel, arany-metszéssel	13.60
Ugyanaz, kapoccsal	14.20
Celluloid csontkőtes, fehér és fekete színben, festett viragdísszel, aranyozott kehellyel, arany-metszéssel	12.—
Ugyanaz, kapoccsal	13.—
Legfinomabb párnázott, fekete kigyóbörkő és, aranyozott kehellyel, arany-metszessel	16.60
Ugyanaz, borkapoccsal	17.20
Legfinomabb párnázott, fekete mintázott, kecskebörkőtes, aranyozott kehellyel, ar. ny. metszessel	16.60
Legfinomabb, párnázott, schagrinbörkőtes, zöld, barna, bordo, kék és fekete színben, aranyozott kehellyel, arany-metszéssel	13.—
Legfinomabb párnázott, schagrinbörkőtes, zöld, barna, bordo, kék és fekete színben, festett viragdísszel, aranyozott kehellyel, arany-metszéssel	13.40
Legfinomabb valódi fekete kigyóbörkőtes, síma tablával, arany-metszéssel, hordozható, párnázott bőrtáskával	22.70
Legfinomabb antilopbörkőtes, különböző színben, arany-metszéssel	12.—
Legfinomabb antilopbörkőtes, különböző színben, síma tablával, hordozható párnázott bőrtáskával, arany-metszéssel	22.70

16° alakú DÍSSZSOLTÁROK.

Díszvász. on, kehely prezeléssel, vörös metszéssel	4.—
Díszvász. on párnázott, vörös metszéssel	7.—
Legfinomabb valódi párnázott fekete kigyóbörkőtes, aranyozott kehellyel, arany-metszéssel	13.40
Legfinomabb valódi párnázott, mintázott kecskebörkőtes, fekete, kék és barna színben, aranyozott kehellyel, arany-metszéssel	13.40
Legfinomabb valódi párnázott schagrinbörkőtes, különböző színben, festett viragdísszel, aranyozott kehellyel, arany-metszéssel	14.70
Legfinomabb valódi párnázott, schagrinbörkőtes, különböző színben, aranyozott kehellyel, arany-metszéssel	13.40
Celluloid csontkőtes, különböző színben és különböző mintákban, arany-metszéssel	8.—
Ugyanaz, kapoccsal	8.60
Celluloid csontkőtes, különböző színben, festett viragdísszel, arany-metszéssel	10.—
Ugyanaz, kapoccsal	10.70

Kaphatók és megrendelhetők a „MÉLIUSZ”
könyv-, zenemű-, papír- és írószerkereskedésben
Debrecen, Ferenc József-út 26. szám.
Telefon: 2-70.